

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 29. julija 1885.

O b s e g: Zatirovanje plevela. — Ne delajmo potrate s krmo. — O porezavanji vršičevja pri koruzi. — Vprašanja in odgovori. — Čehi pa Slovenci. — Kako sodi nemški „Fremdenblatt“ o vedenji avstrijskih nemških turnarjev v Draždanih. — Prisega ljubljanskih meščanov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Zatiranje plevela.

Plevelu prištevamo one rastline samorašče, ki navzlic naši volji med sejatvami rastejo in tem več ali manje škodujejo. Najškodljivejši plevel je tisti, ki visoko raste in bujno, gosto perje poganja ter mlade setvine rastlinice duši, na pr. koprec, ogršica, velike mince itd., ali čegar seme težko odpravimo od sejane žitnega semena, na pr. kokolj, kostreba, slipovka, norski oves itd., ali ki žetev moti, na pr. osat, grašica ptičja. Moramo si torej prizadevati plevel zatreti. Toda manjši plevel, ki sem ter tje rabi kot paša ovcam, tudi škoduje setvam, ker tem hrano krađe. Vsak priden kmetovalec toraj skrbi za zatiranje plevela ter skuša svoje njive čiste imeti kolikor najbolj mogoče.

Plevelne rastline so dvojne. Nekatere zaplojajo se samo po semenih, druge pa tudi po korenih, ki izrastke poganjajo. Izrastki spremenijo se kmalu v novo in popolno plevelno rastlino. Izmed takošnih najškodljivejša je pirika ali pirnica. Vse plevelne rastline, ki iz korenov poganjajo novih izrastkov, so žilavega življenja in treba je mnogo truda in zelo posebnega načina, da jih zatremo.

Prvo ravnilo, katerega se naj držimo pri zatirovanju plevela sploh, se glasi: ne sej sam plevela! To pa se godi na dvojni način, prvič pri sejanju žitnega semena in drugič z gnojenjem. Bodi torej seme za setev vselej očiščeno vsega plevela. To se doseže s pomočjo trierja ali dobrega mlina vejavnika. Zasejanje plevela po gnoji zabranimo najlože, če požeto žito mogoče dobro izmlatimo z mlatilnico tako, da ne ostane v snopji nič plevelnega semena.

Da isto dosežemo tudi tam, kjer s cepci mlatijo, moramo plevelnate snope cele premlatiti, ne samo ob zglatvi, ampak tudi na sredi in znožji. Tako izmlatimo vse plevelno seme. Smeti, odpadke s škednjem pa ne smemo nikoli na gnojišče zmetati, ampak za kompost porabiti, ki se po travnikih razgrne.

Drugo vodilo veli: ne trpi, da bi plevel se sam zarezal! Največa napaka in tudi ovira, da naše zatiranje plevela tako malo zda, obstoji v tem, da posamez stoječih plevelnih rastlin ne porajtamo ter

ne pokončamo, ker nam v tem hipu še ne delajo velike škode. Toda ne pomislimo, da se utegne plevel v nekoliko letih, če posamezna rastlina seme dozori in je raztrosi, zarediti na dolgo in široko in je vsled tega tedaj veliko več dela in truda v zatirovanje potrebno, kakor če bi plevel posamez stoječi precej bili poruvali. Krivo je tudi, ako žanjice osata ne poklatijo, ampak za seboj puščajo.

Kmalu dozori mu seme, katero sedaj veter razpiha na vse strani daleč okrog. Enako krivo in napačno delajo pri okopavanju krompirja, če v razgonih stoječega plevela ne podsekavajo, marveč stati in rasti puščajo, da seme zazori in je raztepe. Kedar s srpom žanjejo, puščajo žanjice navadno za seboj visoko strnišče, ki se pozno jeseni podorje. Zaostanejo torej v strnišči vse nizko rašče plevelne rastline. Če jih ovce ne popasejo, dozori do jeseni in raztrosijo svoja semena. Vsled tega postaja njiva čedalje bolj plevelnata. Zato kaže polje pokositi s koso, če pa to ni mogoče, naj se skuša mogoče pri tleh žeti, da bo strnišče krajše.

Navedena ravnila in vodila pomagajo veliko, da se množina plevelnih rastlin skrči, vendar ne zadostujejo v njih popolno zatiranje. V to svrhu je treba rabiti plug, ekstirpator, brano in valjar. Najloži še gre delo izpod rok, če semenske plevelne rastline ugonobljamo, predno dozori, kajti če po primernem obdelovanju zemljišča zorenje plevelnega semena zabranimo, uničimo tudi nadalješnje plodenje in zarezanje plevela.

Iz povedanega povzamemo sledeče vodilo: seme plevelnih rastlin silimo, da bode poganjalo in vzraščalo ob času, ko je mogoče uničiti mladi plevel, predno novo seme nastavlja.

Največ zrelega plevela nahaja se med žitom. Ob času žetve izpada seme. Če je vreme sušno, obleži seme na površji njivinem. Ko tedaj jeseni njivo globoko preorjemo, pride seme tudi globoko pod grudo in ne more poganjati.

Toda ko spomladi njivo preorjemo, prikaže se plevel, čegar seme je sedaj pognalo. Tej nezgodi pridemo zelo lahko v okom na sledeči način: če imamo ovce, naženimo jih takoj po žetvi na strnišče, da ne popasejo. Za tem pa dajmo strnišče plitvo podorati. Če je zemlja rahla, zadostuje tudi povlačenje z brano.

V trdi zemlji rabi nam ekstirpator. Če pa tudi to orodje trdega zemljišča ne premaga, vzamemo plug in podorjemo strnišče mogoče plitvo, in z brano povlačimo. Je pa zemlja jako suha, treba jo je z valjarjem povaljati. Do jeseni požene vse plevelno seme nahajajoče se v zgornjih plastéh ter pride mladi plevel ves pri jesenskem oranji globoko pod grudo in pogine.

Če takošno njivo kmalu spomladi ne posejemo, treba jo z brano povleči brž, ko je zemlja usahnena. Sedaj požene plevel zopet in pride pri bližnjem oranji globoko v zemljo in je uničen. Najbolje pokonča plevel čista praha. Treba je pa pripomagati z oranjem, vlačanjem in valjanjem. Slednje potrebno je posebno, če je vreme sušno, kajti tako plevelno seme hitro in gotovo požene in tudi vse grude razpadejo. Če bi vsled tega njiva postala preveč vzrahljana, kar ziminam škoduje, izorjemo jo ob konci poletja ali v začetku jeseni ob vlažnem vremenu, vlačiti in valjati z valjarjem pa sedaj ni potrebno. Krivo bilo bi pa, ko bi šli orat brž, ko se prvi plevel prikaže. Bolje storimo, če počakamo, da ves plevel požene, ki ni pregloboko v zemlji. Čem lepše ozeleni njiva, tem bolje. Plevel slobodno visoko vzraste, posamezne rastline tudi najcvetejo. Vse to ne škoduje nič, še le koristi, ker je podorani plevel dober gnoj. Le eno moramo zabraniti. Plevelne rastline nam ne smejo tako dolgo rasti, da bi seme narejale.

Za praho najbolji pomoček plevel pokončati je sadenje okopavnih sadežev, na pr. krompirja, pese itd. Držati pa se je vodila, da plevelno seme prisilimo pognati in potem se ne smemo truda in dela bati, da mladi plevel pokončamo. Ni torej prav, če potem, ko smo krompir posadili, nečemo suhe njive z valjarjem povaljati, češ, tedaj bo vse gosto plevela poglalo. To je ravno želeli.

Plevel naj le požene, da ga potem pri okopavanji podsekamo. Če ne povaljamo suhe zemlje, plevelno seme res ne požene, pa ostane v zemlji in se pokaže v žitu prihodnje leto. Seme plevelno najlože zatremo ob vlažnem vremenu, kajti takrat seme najrajše požene in potem lahko mladi plevel pokončamo. Druga je s plevelom, ki se tudi po korenskih izrastkih zaploja in zareja. Tukaj nam ugaja bolj sušno vreme. Najbolj sitna je pirika. To pokončati je zelo težavno delo. Korenovi izrastki so žilavega življenja ter ne poginejo, če tudi celo zimo na gnojišči ležijo.

Drugi plevel zatremo, če ga podorjemo, predno seme naredi. Piriki takošno oranje nič ne škoduje, marveč koristi, kajti med oranjem raztrgamo korene na več kosov, a vsaki kos je živ in se spremeni v novo plevelno rastlino. Zato si ne moremo drugače pomagati, kakor da vse živo korenje pirnično iz njive zemlje odpravljamo. V to svrho treba zaporednega oranja, enkrat globljeje, drugokrat plitveje. Za oranjem pa moramo iti z brano vlačiti, da korene na vrh spravimo. Toda le ob posebno vročem vremenu jih smemo ležati pustiti, da se posušijo. Sicer pa je vselej svetovati, da vso piriko z brano z njive potegnemo in odpravimo. Pri drugih plevelih smemo čakati, da njiva prav lepo ozeleni. Pri piriki in sploh plevelih, ki se tudi po korenskih izrastkih zarejajo, pa ne smemo tako dolgo čakati. Tukaj kaže zaporedoma iti orat eden-, dva in trikrat, če le utegnemo. Za vsakim oranjem pa moramo trdno dati njivo povleči in ves plevel z nje potegniti.

Piriko nekateri operejo in živini kladejo. Drobno zrezano in z drugo krmo pomešano jo živali rado žrejo, ker ima mnogo sladkorja v sebi.

Ne delajmo potrate s krmo.

Hudo je, če kmetovalcu za živino krme zmanjka. Najlože se temu v okom prihaja, ako začnemo še o pravem času varčno ravnati s spravljeno krmo. Varčno ono ravnanje pa ni tako razumeti, da bi nam živina morala stradati, ampak da s krmo ne delamo nobene potrate sprva, ko jo začnemo polagati. Varčnost ne sme biti skopost, pa ne potrata.

Jeseni je treba krmo razdeliti ter kaže voz srednje velikosti stehitati ali mogoče dobro preceniti, vsakako ne previsoko. Pomisliti je, da seno do spomladi zgubi mnogo na teži in obsežku, na priliko, 100 funtov sena zgubi 15 do 20 funtov, detelja 10 do 25 funtov, otava 20 do 30 funtov. Ko smo tako poizvedeli, koliko da imamo krme, naprej preračunimo, koliko smemo vsaki dan položiti. Sploh pa nepovezanega ne dajajmo sena v hlev in nestehtanega. Delo in trud se res naposled splača.

Pregledati in razdeliti pa moramo krmo tudi po njeni dobroti. Tako moremo slabe krme več, dobre pa manjše polagati, kajti gotovo je, da je cent slabega sena toliko vreden, kakor $\frac{1}{2}$ centa dobrega. Cent dobrega sena več hasne kakor cent slabega.

Razdeliti pa imamo svojo krmo tako, da naposled še vsakako nekaj ostane. Sena in slame ne smemo do zadnje betvice položiti, predno ne dobimo novega. Tukaj velja isto, kakor pri gospodarstvu sploh, zadnji goldinar se ne sme izdati, dokler ni upanja, da pride drugi v mošnjo. Nekaj mora zmiraj v „reservi“ ostati, kajti včasih utegnejo slabe okoliščine pritisniti, da spravijo najvarčnejšega gospodarja v zadrego. — Zato je dobro, da nekaj krme pustimo, nje nikakor v poštev ne jemljimo in le drugo razdelimo za čas do spomladi. Tako ostane zmiraj nekoliko krme za skrajno silo. Ko dobimo novo krmo, tedaj še le ta ostanek spolagamo, da se preveč ne postara, pa ga zopet kmalu založimo z novo krmo ter se naj ne zamudi določiti še delež za drugo leto. Tako se nabere v nekoliko letih precej krme v zalogi, kar se nadaljuje le toliko časa, kolikor gospodarstvu prilega. Preveč storiti tudi tukaj ne kaže.

Vsakako pa si naberimo v zalogi krme, ki nas otme iz vsake nezgode. Lotiti smemo se te zaloge le v pravi sili ter jo moramo precej zopet dopolniti. Mogoče, da pridejo leta, ko sicer ni sile, pa vendar nekoliko pomanjkanja. V takih slučajih lahko prenehamo z zalaganjem ter čakamo z njim, dokler ne pridejo zopet dobre letine za krmo. Sploh pa smemo zalogo zmanjšati ali porabiti le v najskejnejši sili. — Kdor več let tako gospodari, ta ne bode prisiljen svoje živine prerane goniti na svežo pašo.

Marsikdo utegne ugovarjati, da ni mogoče itak pičlo krmo tako jeseni razdeliti, da bi še spomladi nje kaj ostalo. Odgovorimo, da se itak zamore na povedani način razdeliti in pri razdelitvi ostati, če se živini vmes polaga zrnje, oljne prge itd. Takošna klaja se vedno dobi, ne pa seno ali otava. In to je vzrok, da naj gospodar na povedani način ravna in sam sebi pomaga.

O porezavanji vršičevja pri koruzi.

Spisal V. Rohrman, pristav na deželni vinarski šoli na Slapu.

Jako razširjena je navada kmetovalcev, da porezavajo vršičevje koruzi, potem ko je odcvetela, in ga pokladajo živini za krmo. Ja, prav vcepljeno nahajamo to navado včasih v pokrajinah, kjer se kuruza v